PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
w Warszawie

RWA-61-9/12/MSK

Warszawa, 20 lipca 2012 r.

DECYZJA nr RWA-10/2012

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się, że działanie **BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Spółka Akcyjna z siedzibą w Poznaniu** polegające na stosowaniu postanowienia wzorca umownego wykorzystywanego przy zawieraniu umów o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego o treści: „Wszelkie spory wynikłe z Umowy rozstrzyga sąd właściwy miejscowo dla siedziby Towarzystwa" **stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów**, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt. 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów **i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 10 lutego 2012 r.**

II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów przeciwko BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Spółka Akcyjna z siedzibą w Poznaniu

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

nakłada się na BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Spółka Akcyjna z siedzibą w Poznaniu **karę pieniężną** w wysokości **7 307,00 zł** (słownie: siedem tysięcy trzysta siedem złotych), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o którym jest mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie I. sentencji decyzji.

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów − Delegatura UOKiK w Warszawie (dalej również: Prezes Urzędu, Prezes UOKiK) przeprowadził postępowanie wyjaśniające (znak: RWA-401-1/11/ZT/AŻ), mające na celu m.in. kontrolę wzorców umów stosowanych w obrocie z konsumentami przez wybrane podmioty rynku finansowego oferujące produkty służące dobrowolnemu, dodatkowemu oszczędzaniu na przyszłą emeryturę.

W toku prowadzonego postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu wystąpił m.in. do BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu (dalej także: Spółka lub BZ WBK TFI) o przesłanie aktualnie stosowanych wzorców umownych przedkładanych konsumentom przy zawieraniu umów dotyczących indywidualnych kont emerytalnych. W odpowiedzi na wezwanie Prezesa UOKiK Spółka przedstawiła m.in. wzorzec umowy o nazwie „Regulamin prowadzenia indywidualnego konta emerytalnego przez Arka BZ WBK Fundusz Inwestycyjny Otwarty zarządzany przez BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu".

Analiza przedmiotowego dokumentu wykazała, iż Spółka w stosunkach z konsumentami posługuje się wzorcem umownym zawierającym w swojej treści niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385^1 § 1 Kodeksu cywilnego, uznane prawomocnymi wyrokami Sądu Okręgowego – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: także SOKiK) za niedozwolone i wpisane do prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: rejestr niedozwolonych klauzul umownych, rejestr).

W związku z powyższym Prezes Urzędu postanowieniem z dnia 30 stycznia 2012 r. wszczął postępowanie w związku z podejrzeniem, iż stosowanie przez BZ WBK TFI postanowienia wzorca umownego wykorzystywanego przy zawieraniu umów o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego o treści: „Wszelkie spory wynikłe z Umowy rozstrzyga sąd właściwy miejscowo dla siedziby Towarzystwa" stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt. 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zawiadamiając Spółkę o wszczęciu postępowania Prezes Urzędu poinformował BZ WBK TFI o możliwości ustosunkowania się do postawionych zarzutów oraz poinformował o treści postanowienia z dnia 30 stycznia 2012 r., na mocy którego zaliczono w poczet materiału dowodowego wzorzec umowy pod nazwą „Regulamin prowadzenia indywidualnego konta emerytalnego przez Arka BZ WBK Fundusz Inwestycyjny Otwarty zarządzany przez BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu" – uzyskany przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w postępowaniu wyjaśniającym (znak: RWA-401-1/11/ZT/AŻ).

Odpowiadając na zawiadomienie Prezesa Urzędu o wszczęciu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, Spółka pismem z dnia 9 lutego 2012 r. wskazała, iż jeszcze przed wszczęciem przez Prezesa UOKiK niniejszego

postępowania postanowienie kwestionowane przez Prezesa UOKiK zostało przez nią dostrzeżone i usunięte z Regulaminu w dniu 12 stycznia 2012 r. na mocy uchwały Zarządu Spółki. Na dowód powyższego BZ WBK TFI przekazała kopię przedmiotowej uchwały wraz z załącznikiem – treścią zmienionego „Regulamin prowadzenia indywidualnego konta emerytalnego przez Arka BZ WBK Fundusz Inwestycyjny Otwarty zarządzany przez BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu". Dodatkowo BZ WBK TFI wskazała, iż zmiana regulaminu została ogłoszona na stronie internetowej Spółki w dniu 26 stycznia 2012 r. http://arka.pl. Spółka wskazała, iż zmiany regulaminu wprowadzone powyższą uchwała weszły w życie w dniu 10 lutego 2012 r.

W związku z powyższym Spółka wniosła o wydanie decyzji na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W dniu 18 czerwca 2012 r. Prezes Urzędu zakończył postępowanie dowodowe. Spółkę poinformowano o możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy oraz o możliwości wypowiedzenia się przed wydaniem decyzji. W dniu 5 lipca 2012 r. Spółka skorzystała z przysługującego jej uprawnienia. Jednocześnie Spółka pismem z dnia 27 czerwca 2012 r. złożyła dodatkowe wyjaśnienia dotyczące jednego z dowodów w sprawie. Spółka korzystając z prawa do wypowiedzenia się co do zebranego materiału dowodowego w sprawie podniosła, iż przekazane w dniu 6 czerwca 2012 r. zeznanie o wysokości osiągniętego przychodu (poniesionej straty) w 2011 r. zawiera dane dotyczące całości przychodu jaki osiągnęła Spółka w 2011 r. […]

Spółka wskazała, […].

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje

BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu jest wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000001132. Do przedmiotu działalności Spółki należy m.in. działalność związana z zarządzaniem funduszami.

Przy zawieraniu z konsumentami umów na świadczenie usług prowadzenia indywidualnych kont emerytalnych Spółka posługuje się wzorcem umowy w rozumieniu art. 384 Kodeksu cywilnego o nazwie „Regulamin prowadzenia indywidualnego konta emerytalnego przez Arka BZ WBK Fundusz Inwestycyjny Otwarty zarządzany przez BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu" (dalej: „Regulamin IKE"), który – jak wynika z pisma Spółki z dnia 7 września 2011 r. – obowiązuje w obrocie konsumenckim od 12 września 2011 r.

W § 16 wzorca umowy „Regulamin IKE" BZK WBK TFI stosuje postanowienie o treści: „Wszelkie spory wynikłe z Umowy rozstrzyga sąd właściwy miejscowo dla siedziby Towarzystwa".

Prezes Urzędu ustalił również, iż w rejestrze niedozwolonych klauzul umownych, znajdują się następujące postanowienia, uznane prawomocnymi wyrokami SOKiK za niedozwolone:

1. „Wszelkie spory wynikłe pomiędzy bankiem a Klientem rozstrzygają sądy powszechne właściwe dla siedziby Banku" − postanowienie uznane za

niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 27 lipca 2009 r. (sygn. akt XVII AmC 816/09) i wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod nr. 1747;

2. „Wszelkie spory wynikłe pomiędzy Posiadaczem Rachunku a Bankiem rozstrzygają sądy powszechne właściwe dla siedziby Banku" − postanowienie uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 11 kwietnia 2009 r. (sygn. akt XVII AmC 685/09) i wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod nr. 1853.

Prezes UOKiK ustalił w oparciu o zebrany materiał dowodowy, że przed wszczęciem niniejszego postępowania postanowienie kwestionowane przez Prezesa UOKiK zostało usunięte z „Regulaminu IKE". W dniu 12 stycznia 2012 r. na mocy uchwały Zarządu Spółki została zmieniona treść „Regulaminu prowadzenia indywidualnego konta emerytalnego przez Arka BZ WBK Fundusz Inwestycyjny Otwarty zarządzany przez BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu" poprzez usuniecie kwestionowanej przez Prezesa UOKiK klauzuli. Dodatkowo w oparciu o wyjaśnienia Spółki ustalono, że zmiana regulaminu została ogłoszona na stronie internetowej BZ WBK TFI w dniu 26 stycznia 2012 r. http://arka.pl. Zmiany regulaminu wprowadzone powyższą uchwałą weszły w życie w dniu 10 lutego 2012 r.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje

Zagrożenie interesu publicznoprawnego.

Podstawą do rozstrzygania sprawy w oparciu o przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest uprzednie zbadanie przez Prezesa Urzędu, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło, pozwala na realizację celu tej ustawy wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu, rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami Spółki. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy - naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa Urzędu działań przewidzianych w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów.

Pkt I sentencji decyzji - praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, *zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów*, przez które stosownie do definicji zawartej w art. 24 ust. 2 rozumie się *godzące w zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działanie przedsiębiorcy*.

Jednocześnie artykuł ten zawiera przykładowe wyliczenie zachowań przedsiębiorców uważanych za naruszające zbiorowe interesy konsumentów. W otwartym katalogu zakazanych praktyk ustawodawca umieścił stosowanie postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych (pkt 1), naruszenie przez

przedsiębiorcę obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (pkt 2), nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji (pkt 3).

Aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie następujących przesłanek:

A) kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy;

B) działanie to jest bezprawne;

C) działanie to godzi w zbiorowy interes konsumentów.

A. Status przedsiębiorcy

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów zawiera legalną definicję przedsiębiorcy. Zgodnie z jej art. 4 pkt 1, pod pojęciem tym należy rozumieć przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.) oraz: a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu, d) związek przedsiębiorców w rozumieniu pkt 2 – na potrzeby przepisów dotyczących (…) praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.[1] Natomiast w myśl art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, przedsiębiorcą w jej rozumieniu jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Właściwą dla przedsiębiorcy działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły (art. 2 ww. ustawy).

BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu jest spółką prawa handlowego wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzącą we własnym imieniu działalność gospodarczą. Nie ulega zatem wątpliwości, iż posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu powoływanego powyżej art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Oznacza to, że przy wykonywaniu działalności gospodarczej Spółka podlega rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów. Tym samym jej działania mogą podlegać ocenie w aspekcie naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

B. Bezprawność

Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie

[1] trzeci człon definicji przedsiębiorcy zawartej w art. 4 pkt 1 [lit. c)] uokik znajduje zastosowanie wyłącznie w postępowaniach w sprawach koncentracji.

koliduje z przepisami prawa. (por. J. Szwaja (red.): Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Komentarz, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s. 117-118). Prezes Urzędu oceniając zachowanie Spółki pod kątem ewentualnego naruszenia przepisów zakazujących stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, musi stosować inne akty prawa powszechnie obowiązującego i na ich podstawie stwierdzić, czy działanie przedsiębiorcy było bezprawne. Zgodnie z art. 87 Konstytucji Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483) *źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.*

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w przepisie art. 24 ust. 2 pkt 1 identyfikuje jako bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych. Jak wskazał SOKiK w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt XVII AmA 51/03), w oparciu o art. 23a ust. 2 (obecnie: art. 24 ust. 2) można sformułować samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustali się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych. A zatem wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowny zawierający postanowienia o treści już wpisanej do rejestru niedozwolonych klauzul umownych stanowi wystarczającą przesłankę do uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy.

Należy bowiem podnieść, iż stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez SOKiK za niedozwolone zostało wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, jest prawnie zakazane. Prawomocny wyrok SOKiK wydany po przeprowadzeniu kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy, wskazujący treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazujący ich wykorzystywania ma od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru skutek wobec osób trzecich (art. 479^{43} k.p.c.). Przepis tego artykułu rozszerza zatem prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. „Artykuł ten dotyczy rozszerzonej prawomocności materialnoprawnej w znaczeniu podmiotowym. Chodzi o grupę przypadków takiej prawomocności, w których wyrok z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Przepis bowiem wyraźnie stanowi, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, wywołuje więc skutek erga omnes”. Przepis art. 479^{43} k.p.c. stanowiąc, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, nie ogranicza w żaden sposób kategorii tych podmiotów. *Lege non distinguente*, wyrok ma skutek wobec wszystkich, tzn. zarówno wobec przedsiębiorcy, który klauzulę wprowadził do swoich wzorców umów, jak i do każdego innego przedsiębiorcy, posługującego się taką klauzulą w stosowanych przez siebie wzorcach umów. Należy zatem przyjąć, że wyrok SOKiK od chwili wpisania klauzuli do rejestru wywiera skutek względem wszystkich uczestników obrotu, co oznacza, że żaden z podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym nie może posługiwać się przedmiotowym postanowieniem.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) jednoznacznie wskazał, iż „stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej

z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479^{45} § 2 k.p.c. może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów". Tym samym Sąd Najwyższy przesądził, iż stosowanie klauzuli tożsamej z klauzulą wpisaną do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Należy przy tym podkreślić, iż dla uznania, że klauzula wpisana do rejestru i klauzula z nią porównywana są tożsame nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień. Rozbieżność użytych wyrażeń, zmiana szyku zdania czy zastosowanie synonimów nie eliminuje abuzywnego charakteru ocenianego postanowienia. By zaistniała możliwość uznania dwóch postanowień za tożsame wystarczy, by hipoteza zapisu kwestionowanego w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów mieściła się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru. „Nie jest konieczna literalna zgodność porównywalnych klauzul. Głównym czynnikiem przesądzającym powinien być, zdaniem Sądu, zamiar, cel jakiemu ma służyć kwestionowana klauzula. Jeśli jest on zgodny z celem utworzenia klauzuli uznanej za niedozwoloną, można uznać, iż obie są tożsame" (wyrok SOKiK z dnia 25 maja 2005 r. sygn. akt XVII AmA 46/04). Stanowisko to znalazło również potwierdzenie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 r.,

Odnosząc powyższe uwagi do zarzutu postawionego Spółce należy zauważyć, co następuje.

W § 16 wzorca o nazwie „Regulamin prowadzenia indywidualnego konta emerytalnego przez Arka BZ WBK Fundusz Inwestycyjny Otwarty zarządzany przez BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu" BZ WBK TFI stosuje bowiem postanowienie o treści: „Wszelkie spory wynikłe z Umowy rozstrzyga sąd właściwy miejscowo dla siedziby Towarzystwa".

Zdaniem Prezesa Urzędu, treść ww. postanowienia jest zbieżna z treścią następujących postanowień, uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu i wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych:

1. „Wszelkie spory wynikłe pomiędzy bankiem a Klientem rozstrzygają sądy powszechne właściwe dla siedziby Banku" − postanowienie uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 27 lipca 2009 r. (sygn. akt XVII AmC 816/09) i wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod nr. 1747;
2. „Wszelkie spory wynikłe pomiędzy Posiadaczem Rachunku a Bankiem rozstrzygają sądy powszechne właściwe dla siedziby Banku" − postanowienie uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 11 kwietnia 2009 r. (sygn. akt XVII AmC 685/09) i wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod nr. 1853.

W przedmiotowych wyrokach Sąd uznał, iż analizowane postanowienia, wskazując jako sąd właściwy do rozstrzygania kwestii spornych pomiędzy stronami umowy sąd miejscowo właściwy dla siedziby przedsiębiorcy, rodzą dla konsumenta niekorzystne konsekwencje prawne. Na skutek narzucenia konsumentowi sądu, który ma być właściwy do rozstrzygania kwestii spornych między stronami umowy, konsument ma znacznie utrudnioną drogę sądową. Zapis taki niejednokrotnie zmusza go bowiem do prowadzenia sporu sądowego w odległej od

jego miejsca zamieszkania miejscowości. Takie postanowienia stanowią zatem klauzulę abuzywną określoną w art. 385^3 pkt 23 k.c., gdyż narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Porównywane klauzule wskazują jako sąd właściwy do rozstrzygania kwestii spornych pomiędzy stronami umowy sąd miejscowo właściwy dla siedziby przedsiębiorcy, w związku z czym należy uznać, iż wywołują one dla konsumenta identyczne konsekwencje prawne. Zasadne jest zatem twierdzenie, że postanowienie wykorzystywane przez Spółkę jest tożsame z treścią przywołanego postanowienia wpisanego do rejestru.

Analiza wzorca umowy stosowanych przez BZ WBK TFI wykazuje, iż treść klauzuli wymienionej w pkt. I. sentencji przedmiotowej decyzji zawiera się w hipotezie postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, co wskazuje na stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 w związku z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

C. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów

Dla stwierdzenia przez Prezesa Urzędu stosowania przez przedsiębiorcę praktyk, określonych w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest także wykazanie, że w wyniku ich stosowania przez przedsiębiorcę naruszony został zbiorowy interes konsumentów. Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku – konsumentów. Do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów konieczne jest, by działanie przedsiębiorcy zostało skierowane nie do konkretnego adresata, lecz do adresata, którego nie da się z góry oznaczyć indywidualnie. Wobec tego działanie to jest w stanie wywołać niekorzystne następstwa w odniesieniu do każdego z konsumentów (a nie jedynie wobec określonego konsumenta) i zagraża ono, przynajmniej potencjalnie, interesom każdego z członków zbiorowości konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie sposób zindywidualizować. Oczywistym jest bowiem, iż działanie Spółki, polegające na zamieszczeniu w treści wzorców wykorzystywanych przy zawieraniu umów z klientami postanowienia wpisanego już rejestru klauzul abuzywnych jest skierowane do nieoznaczonego kręgu odbiorców – dotyczy wszystkich potencjalnych konsumentów zawierających z nim umowy. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż kwestionowane przez Prezesa Urzędu działanie Spółki narusza zbiorowy interes konsumentów.

Wykazanie, iż działanie BZ WBK TFI ma charakter bezprawny i narusza zbiorowy interes konsumentów, przesądza, iż działanie to ma charakter praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zaniechanie stosowania praktyk

Jeszcze przed wszczęciem przez Prezesa UOKiK postępowania administracyjnego Spółka podjęła działania zapobiegające stwierdzonym naruszeniom poprzez usunięcie

kwestionowanego przez Prezesa UOKiK postanowienia wzorca umowy. Spółka pismem z dnia 9 lutego 2012 r. wskazała, iż postanowienie kwestionowane przez Prezesa UOKiK zostało przez nią dostrzeżone i usunięte z „Regulaminu IKE" w dniu 12 stycznia 2012 r. na mocy uchwały Zarządu Spółki. Na dowód powyższego BZ WBK TFI przekazała kopię przedmiotowej uchwały wraz z załącznikiem – treścią zmienionego „Regulamin prowadzenia indywidualnego konta emerytalnego przez Arka BZ WBK Fundusz Inwestycyjny Otwarty zarządzany przez BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu". Nowo opracowany wzorzec umowy nie zawierał postanowienia dotyczącego właściwości sądu. Dodatkowo BZ WBK TFI wskazała, iż zmiana regulaminu została ogłoszona na stronie internetowej Spółki w dniu 26 stycznia 2012 r. http://arka.pl.

Spółka wskazała także, iż nowo opracowany wzór umowy został wprowadzony do obrotu konsumenckiego w dniu 10 lutego 2012 r.

Przepis art. 27 ust. 2 ww. ustawy stanowi, iż w przypadku, gdy przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24, Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza zaniechanie jej stosowania.

Zgromadzony materiał dowodowy w niniejszej sprawie daje podstawy do takiego stwierdzenia. Spółka dokonała zmian stosowanego przez siebie wzorca umowy eliminując z niego zakwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienie i zaczęła wykorzystywać nowo opracowane wzór umowy przy zawieraniu umów z konsumentami. Zatem wobec faktu zaprzestania stosowania niedozwolonych postanowień umownych za uzasadnione stało się uznanie na podstawie art. 27 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzenie zaniechania jej stosowania z dniem 10 lutego 2012 r.

Mając na względzie wszystkie powyższe okoliczności, w niniejszej sprawie należało wydać decyzję na podstawie art. 27 ww. ustawy uznającą, że BZ WBK Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. z siedzibą w Poznaniu stosowała praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów i zaniechała ich stosowania.

Mając powyższe na względzie należało orzec jak w punkcie I sentencji decyzji.

Ad. II sentencji decyzji

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może w drodze decyzji nałożyć na przedsiębiorcę, który dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, w rozumieniu art. 24 ustawy, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary.

Z powołanego wyżej przepisu wynika, że kara pieniężna ma charakter fakultatywny. Zatem o tym, czy w konkretnej sprawie w odniesieniu do wskazanego przedsiębiorcy zasadne jest nałożenie kary pieniężnej decyduje Prezes UOKiK w ramach uznania administracyjnego. Zwrócić należy uwagę, iż przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie określają jakichkolwiek przesłanek, od których uzależnione byłoby podjęcie decyzji o nałożeniu kary. Ustawodawca wskazał jedynie w art. 111 ww. ustawy te okoliczności, które Prezes Urzędu winien uwzględnić decydując o wymiarze kary pieniężnej, wymieniając

w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Podkreślić należy, iż sankcja w postaci nałożenia kary może być na przedsiębiorcę nałożona niezależnie od tego, czy dopuścił się on naruszenia umyślnie, czy też nieumyślnie.

Zdaniem Prezesa UOKiK, działania podejmowane przez Spółkę w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej, powinny były uwzględniać możliwość naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Pamiętać należy, że na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa. Spółka powinna zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania wzorców umownych w taki sposób, by nie doprowadzić do naruszenia interesów konsumentów. Okolicznością przemawiającą za zastosowaniem wobec Spółki kary pieniężnej jest fakt, iż jako przedsiębiorca z dużym doświadczeniem na rynku usług finansowych określając warunki umowne stosowane w obrocie konsumenckim nie może godzić w interesy swoich kontrahentów, a zatem nie może wprowadzać regulacji niezgodnych z przepisami powszechnie obowiązującymi. Spółka powinna mieć świadomość istnienia rejestru niedozwolonych klauzul umownych, o którym mowa w art. 479^{45} k.p.c., oraz konieczności dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców umownych do treści wpisów zamieszczanych w tym rejestrze. Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy należy wskazać na co najmniej nieumyślne działanie BZ WBK TFI.

Podkreślić zatem należy, iż nakładana przez Prezesa Urzędu kara finansowa pełnić powinna funkcje: represyjną, prewencyjną i edukacyjną.

Kara bowiem winna być ustalona tak, aby powstrzymywać przedsiębiorcę stosującego praktykę oraz innych przedsiębiorców przed stosowaniem w przyszłości tego typu praktyk w obrocie z konsumentami. Zachodzi zatem konieczność wymierzenia kary o takiej wysokości, która zniechęci przedsiębiorców do stosowania klauzul sprzecznych z prawem oraz niedozwolonych postanowień umownych.

Oszacowanie wysokości kary przebiegało dwuetapowo. Ustalając jej wymiar Prezes UOKiK w pierwszej kolejności dokonał bowiem oceny wagi stwierdzonych naruszeń i na tej podstawie ustalił kwotę bazową, stanowiącą podstawę do dalszych ustaleń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wysokość kary – dokonał gradacji ustalonej kwoty bazowej.

Przy ustalaniu wysokości kary Prezes Urzędu przyjął za podstawę obliczeń kwotę odpowiadającą wysokości przychodu osiągniętego przez Spółkę z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w 2011 r. […].

W punkcie I sentencji decyzji Prezes Urzędu stwierdził stosowanie przez Spółkę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów określonej w art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} k.p.c. W powyższym kontekście wzięto pod uwagę, iż naruszenie przez Spółkę zbiorowych interesów konsumentów polegało na stosowaniu postanowienia umownego wpisanego do powszechnie dostępnego rejestru klauzul niedozwolonych. Należy wskazać, że abuzywność postanowień wpisanych do tego rejestru jest jednoznaczna, a zakaz stosowania w obrocie postanowień w nim zamieszczonych nie

powinien budzić jakichkolwiek wątpliwości. Prezes Urzędu zważył, że w wyniku powyższego zachowania sytuacja konsumentów została osłabiona. Kwestionowane postanowienie zmusza konsumenta do prowadzenia sporu sądowego w odległej od jego miejsca zamieszkania miejscowości. Należy wskazać, że abuzywność klauzuli kwestionowanej w niniejszym postępowaniu jest bezsporna i jednoznaczna.

Dokonując oceny wagi naruszenia Prezes Urzędu wziął pod uwagę, że praktyka była stosowana przez Spółkę od dnia 12 sierpnia 2011 r. do 9 lutego 2012 r.

Podsumowanie wagi naruszenia pozwoliło Prezesowi Urzędu na ustalenie kwoty bazowej na poziomie […]

[…]

Uwzględniając powyższe, Prezes Urzędu uznał za uzasadnione nałożenie na BZ WBK TFI **kary pieniężnej w wysokości 7 307,00 zł** (słownie: siedem tysięcy trzysta siedem złotych), co stanowi ok. […]

Zdaniem Prezesa Urzędu tak określona kara spełni zarówno rolę represyjną jako sankcja i dolegliwość za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jak również prewencyjną i edukacyjną, zapobiegającą ponownemu naruszeniu.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie II sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr:

NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.

Przy dokonywaniu wpłaty na powyższe konto należy dopisać numer decyzji Prezesa UOKiK stanowiącej podstawę jej dokonania.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 479^{28} § 2 k.p.c., od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury w Warszawie.

Dyrektor
Delegatury UOKiK w Warszawie
/podpis/

Otrzymuje: